

Motion till riksdagen 2012/13:So4

**av Lena Hallengren m.fl. (S)
med anledning av prop. 2012/13:10**

Stärkt stöd och skydd för barn och unga

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med förslag om att göra barnkonventionen till svensk lag.

Motivering

I juli 2009 överlämnade Barnskyddsutredningen betänkandet Lag om stöd och skydd för barn och unga till regeringen. Betänkandet innehöll förslag om hur man kan förbättra den sociala barn- och ungdomsvården. Barnskyddsutredningens förslag har nu resulterat i en proposition. I propositionen föreslås ändringar, främst i socialtjänstlagen, i syfte att stärka stödet och skyddet för barn och ungdomar som far illa eller riskerar att fara illa. Bland annat föreslås att varje barn som är placerat i familjehem eller HVB-hem ska ha en särskild namngiven socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet eller den unge. Vidare stärks barnrättsperspektivet genom att barnets bästa ska vara avgörande vid beslut och andra åtgärder som rör vård- och behandlingsinsatser. Barn och ungas möjligheter att framföra sina åsikter i frågor som berör dem stärks. Även socialnämndens ansvar tydliggörs på flera punkter.

Vi har inget att erinra mot de lagda förslagen men beklagar att det tagit tre år för regeringen att lägga fram en proposition i ärendet. Vi anser därutöver att frågan om barnkonventionens roll borde lyftas fram tydligare i propositionen. Det är dags att ta nästa steg när det gäller att utveckla barnrättsperspektivet genom att göra barnkonventionen till svensk lag.

I propositionens avsnitt 4:2 *Åtgärder för att förbättra samhällets insatser till stöd för barn och ungdom* redogör regeringen för hur barnkonventionen påverkar arbetet med stärkt stöd och skydd för unga. Regeringen skriver (s. 27):

Fel! Okänt namn på

Barnkonventionen uttrycker ett förhållningssätt till barn som sätter barnet i fokus vid beslut eller åtgärder som berör ett enskilt barn eller en grupp barn. Detta innebär att vid beslut som rör barn ska ansvarig beslutsfattare överväga om barnet eller barnen berörs och i så fall på vilket sätt. Att anamma ett barnperspektiv handlar om kunskaper, attityder och arbets-sätt. Det speglar synen på barn som fullvärdiga medborgare och kompetenta individer som ska bemötas med respekt i alla sammanhang. Riksdagens mål för barnrättspolitik, som utgår från barnkonventionen, är att barn ska respekteras och ges möjlighet till utveckling och trygghet samt delaktighet och inflytande.

Vi delar uppfattningen att barnet ska sättas i fokus vid beslut och åtgärder som berör ett enskilt barn eller en grupp barn. Arbetet med barnkonventionen har nu pågått i Sverige i mer än 20 år. Konventionen om barnets rättigheter (barnkonventionen) antogs av FN:s generalförsamling 1989. Sverige ratificerade konventionen efter ett beslut i riksdagen 1990. Praktiskt taget alla världens stater har anslutit sig till barnkonventionen. Artikel 4 i barnkonventionen förpliktar staten att vidta alla lämpliga lagstiftningsåtgärder samt administrativa och andra åtgärder som behövs för att genomföra de rättigheter som erkänns i konventionen.

Barnkonventionen innehåller olika slag av rättigheter, dels medborgerliga och politiska, dels ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Konventionen tar också särskild hänsyn till barnets utsatthet och sårbarhet, vilket visas i de rättigheter som syftar till att ge barnet skydd mot övergrepp och utnyttjande. Barnkonventionen är inriktad på individen och handlar om barnets rätt att få sina grundläggande rättigheter och behov tillgodosedda.

Barnkonventionen innehåller fyra grundläggande principer. De ska vara styrande för tolkningen av övriga artiklar men har också en egen självständig betydelse:

- ? Inget barn får diskrimineras på grund av härkomst, kön, religion, funktionshinder eller andra liknande skäl (artikel 2).
- ? Barnets bästa ska vara vägledande vid allt beslutsfattande och vid alla åtgärder som rör barn och unga (artikel 3).
- ? Barn och unga ska tillåtas att utvecklas i sin egen takt och utifrån sina egna förutsättningar (artikel 6).
- ? Barn och unga ska ges möjlighet att framföra och få respekt för sina åsikter i frågor som berör dem (artikel 12).

Sammanfattningsvis ger barnkonventionen uttryck för att barn ska respekteras och att barndomen är värdefull och därför ska värnas.

För att förstärka och fördjupa åtagandena i barnkonventionen finns det sedan några år tillbaka två fakultativa protokoll till konventionen. De handlar om barns inblandning i väpnade konflikter. Båda protokollen antogs av FN:s generalförsamling år 2000.

Det ena fakultativa protokollet handlar om barns inblandning i väpnade konflikter, och det andra handlar om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi.

Sedan 2010 finns en ny strategi i Sverige som ersätter den strategi för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter som antogs 1999.

Fel! Okänt namn på

Strategin, som redovisas i regeringens proposition, omfattar i korthet följande:

- ? All lagstiftning som rör barn ska utformas i överensstämmelse med barnkonventionen.
- ? Barnets fysiska och psykiska integritet ska respekteras i alla sammanhang.
- ? Barn ska ges förutsättningar att uttrycka sina åsikter i frågor som rör dem.
- ? Barn ska få kunskap om sina rättigheter och vad de innebär i praktiken.
- ? Föräldrar ska få kunskap om barnets rättigheter och erbjudas stöd i sitt föräldraskap.
- ? Beslutsfattare och relevanta yrkesgrupper ska ha kunskap om barnets rättigheter och omsätta denna kunskap i berörda verksamheter.
- ? Aktörer inom olika verksamheter som rör barn ska stärka barnets rättigheter genom samverkan.
- ? Aktuell kunskap om barns levnadsvillkor ska ligga till grund för beslut och prioriteringar som rör barn.
- ? Beslut och åtgärder som rör barn ska följas upp och utvärderas utifrån ett barnrättsperspektiv.

Regeringen skriver (s. 28) i propositionen att strategin behöver spridas och kommuniceras till kommuner, landsting och statliga myndigheter. Detta sker bl.a. genom en gemensam handlingsplan med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL).

Vi konstaterar att regeringens angreppssätt följer den tradition som funnits sedan 20 år. Sverige har hittills valt att införliva barnkonventionen genom transformering. Genom transformering ändras lagbestämmelser så att de överensstämmer med konventionens krav. Transformering som metod kräver dock successiv och kontinuerlig anpassning av nationell lagstiftning och rättstillämpning allteftersom konventionen behöver tolkas i ljuset av ändrade samhällsförhållanden. Ett annat sätt är att införliva konventionen i rättssystemet är inkorporering, där konventionen ska gälla som direkt lag i landet. I Finland inkorporerades barnkonventionen 1991, då den ratificerades, och den har ställning som lag. Norge inkorporerade barnkonventionen genom ett tillägg i Menneskerettsloven 2003. Det norska exemplet 2003 innebar att barnkonventionen inkorporerades i norsk rätt och gjordes till norsk lag. Anpassningen av norska lagar till konventionen, genom s.k. transformering, har fortsatt parallellt. Enligt norsk lag ska barnkonventionen ha företräde vid konflikt med andra lagar.

Under hösten 2009 gjordes en utvärdering av norsk lag och praxis i förhållande till barnkonventionen. Utredningen visade att barnkonventionen generellt sett har stärkt barnets rättsliga ställning och gett konventionen högre juridisk status. Barnkonventionen tas även på större allvar och kan användas som rättskälla.

Konventionen ställer inga krav på hur länderna genomför rättigheterna i barnkonventionen. Den hittillsvarande svenska metoden att gå igenom varje samhällsområde och ändra i alla lagar som berör barn så att varje lagstiftning utgår från barns bästa har på många sätt varit ett bra och framgångsrikt sätt att jobba, men vi anser att det nu är det dags för nästa steg.

Fel! Okänt namn på

Vi tror att genomslaget för barnkonventionen skulle bli ännu större om den gjordes till svensk lag och därför vill vi verka för detta i riksdagen. Vi menar att det kan finnas flera fördelar med detta. Det är en viktig signaleffekt till beslutsfattare och övriga samhället att barnfrågor ska prioriteras och få ökad uppmärksamhet. Det kan också konkret bidra till att barnkonventionens principer får en större genomslagskraft i beslutsfattande, lagstiftning och praxis. Erfarenheterna från Norge, som har genomfört detta, är goda. Jurister, advokater, lärare, socialtjänstemän med flera har utbildats, och barnkonventionen används nu med tyngd inom områden som hälsa, utbildning, övergrepp och straffrätt. Farhågorna att det skulle bli svårt med rättstillämpningen i domstol har inte infriats.

Frågan om barns rättigheter är naturligtvis inte löst en gång för alla för att barnkonventionen görs till lag. Arbetet med att tillvarata barns intressen måste ständigt pågå. Men genom att göra barnkonventionen till lag får vi ytterligare ett viktigt redskap för att förbättra barnens situation och kunna utkräva ansvar när konventionens principer inte följs.

Vi föreslår att regeringen får i uppdrag att återkomma till riksdagen med förslag om att göra barnkonventionen till svensk lag.

Stockholm den 1 oktober 2012

Lena Hallengren (S)

Christer Engelhardt (S)

Lennart Axelsson (S)

Gunnar Sandberg (S)

Ann Arleklo (S)

Catharina Bråkenhielm (S)

Meeri Wasberg (S)